

**KOGNITIV PSIXOLOGIYA - ONG VA AQLIY JARAYONLARNI
ILMIY O'RGANISH SOHASI SIFATIDA**

Osiyo xalqaro universiteti assistenti

Ikromova Sitora Akbarovna

Osiyo xalqaro universiteti talabasi

Yo'ldosheva Xosiyat Abbos qizi

Annotatsiya: Ushbu maqolada kognitiv psixologiyaning ong va aqliy jarayonlarni ilmiy o'rganish sohasi sifatidagi ilmiy va amaliy sohasidagi dolzarb muammolar haqida asosiy fikr-mulohazalar yuritiladi.

Kalit so'zlar: Kognitiv psixologiya, miya, idrok, diqqat, xotira, qidiruv.

Kognitiv psixologiya - bu ong va aqliy jarayonlarni ilmiy o'rganish. U biz qanday idrok etishimiz, o'rganishimiz, eslashimiz va o'ylashimizni o'rganadi, inson miyasining murakkab ishlashi haqida tushuncha beradi.

Miya va idrok

Inson miyasi idrok, xotira, til va qaror qabul qilish kabi murakkab aqliy jarayonlarni amalga oshiradigan bilishning markaziy markazidir. Ushbu kognitiv funksiyalarning neyron mexanizmlarini tushunish kognitiv psixologiyaning asosiy yo'nalishidir.

Idrok va e'tibor

Vizual idrok- atrofimizdagi vizual ma'lumotni qanday izohlaymiz va tushunamiz, shakllar va ranglarni tanib olishdan chuqurlik va harakatni tushunishgacha.

Eshitish hissi- biz eshitadigan tovushlarni, jumladan nutq, musiqa va atrof-muhit shovqinlarini talqin qilish va tushunish jarayoni.

Diqqat- aqliy resurslarimizni ma'lum stimullarga yo'naltirish, chalg'itadigan narsalarni filtrlash qobiliyati, bu bizga ma'lumotni samarali qayta ishlashga imkon beradi.

Xotira jarayonlari kognitiv psixologiyada quyidagicha funksiyalarni bajaradi:

1. Kodlash- keyinchalik eslab qolish uchun ma'lumotlarni ro'yxatdan o'tkazish;
2. Saqlash- axborotni xotirada saqlash;
3. Qidiruv- zarur bo'lganda saqlangan ma'lumotlarga kirish.

FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

Xotira bizga ma'lumotni kodlash, saqlash va olish imkonini beruvchi asosiy kognitiv jarayondir. Samarali xotira yangi ma'lumotlarni samarali kodlash, uni saqlash orqali saqlab qolish va kerak bo'lganda uni muvaffaqiyatli qayta tiklashga tayanadi. Ushbu asosiy xotira jarayonlarini tushunish bilimlarni o'rganish, eslash va qo'llash qobiliyatini oshirish uchun juda muhimdir.

Kognitiv sohada til va muloqotning ahamiyati

Til insoniy muloqotning asosi bo'lib, o'z fikrlarimizni, his-tuyg'ularimiz va g'oyalarni ifoda etishimizga imkon beradi. Og'zaki so'zlardan yozma matngacha, imo-ishora tilidan tana tiliga qadar, biz o'zaro ta'sir qilish va ma'noni yetkazish usullari juda keng va xilma-xildir.

Samarali muloqot nafaqat o'z xabarimizni ifodalash qobiliyatini, balki boshqalarning xabarlarini tushunish va sharhlashni ham o'z ichiga oladi. Ushbu ifoda va tushunishning o'zaro ta'siri bizning shaxsiy, professional va ijtimoiy o'zaro munosabatlarimizda juda muhimdir.

Fikrlash va muammolarni hal qilish

1. Analitik fikrlash

Murakkab muammolarni kichikroq, boshqarilishi mumkin bo'lgan qismlarga ajratish va yechimlarni topish uchun har birini tizimli ravishda tahlil qilish qobiliyatini rivojlantiring.

2. Ijodiy fikrlash

Yangi g'oyalarni yaratish va muammolarni hal qilishda noan'anaviy yondashuvlarni o'rganish uchun tasavvur va turli xil fikrlashni rivojlantiring.

3. Tanqidiy fikrlash

Axborotni ob'ektiv baholash, taxminlarga shubha qilish va yaxshi ma'lumotga ega, oqilona qarorlar qabul qilish mahoratini oshiring.

4. Muammolarni hal qilish strategiyalari

Murakkab muammolarni samarali hal qilish uchun gipotezalarni sinab ko'rish, aqliy hujum va dizayn fikrlash kabi muammolarni hal qilishning turli usullarini o'rganing va qo'llang.

Hissiyot va motivatsiya. Hissiyotlarni tushunish.

Kognitiv psixologiya bizning his-tuyg'ularimiz va his-tuyg'ularimiz fikrlarimizga, qarorlarimizga va xatti-harakatlarimizga qanday ta'sir qilishini o'rganadi. Hissiy ishlov berishning murakkabliklarini tushunish inson motivatsiyasini tushunishning kalitidir.

Motivatsiya xulq-atvorni boshqaradi

FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

Kognitiv psixologlar odamlarni asosiy ehtiyojlardan tortib, yuqori darajadagi maqsadlargacha harakatga keltiradigan va rag'batlantiradigan narsalarni o'rganadilar. Motivatsiya ortidagi kognitiv mexanizmlarni ochish mahsuldorlik, farovonlik va shaxsiy o'sishni oshirish uchun juda muhimdir.

Tuyg'u va idrok o'rtasidagi o'zaro ta'sir qiziqarli tadqiqot sohasidir. Tadqiqotchilar his-tuyg'ular bizning in'ikoslarimizni, xotiralarimizni va qaror qabul qilishimizni qanday shakllantirishini va aksincha, inson ongini chuqurroq tushunishga olib kelishini o'rganadilar.

Kognitiv psixologiyaning qo'llanilishi

1. Klinik va maslahat- kognitiv psixologiya klinik amaliyotni xabardor qiluvchi va potsientlarga samarali terapevtik yondashuvlarni ishlab chiqishda yordam beradigan ruhiy jarayonlar haqida tushuncha beradi.

2. Inson va kompyuterning o'zaro ta'siri- odamlar ma'lumotni qanday qabul qilishlari, ularga e'tibor berishlari va qayta ishlashlarini tushunish intuitiv va foydalanuvchilarga qulay texnologiyalarni loyihalash uchun juda muhimdir.

3. Guvohning guvohligi- xotira va e'tibor bo'yicha kognitiv tadqiqotlar huquqiy tizimda guvohlar hisoblarining ishonchligiga ta'sir qiladi.

4. Reklama va marketing- idrok etish, qaror qabul qilish va motivatsiya tamoyillari iste'molchining e'tiborini tortadigan va xarid qilish xulq-atvoriga ta'sir qiluvchi samarali marketing strategiyalarini bildiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ikromova, S. A. (2024). BASICS OF PSYCHOLOGICAL SERVICES. *PEDAGOG*, 7(5), 670-676.

2. Akbarovna, I. S. (2024). THE IMPORTANCE OF PEDAGOGICAL MANAGEMENT IN EDUCATION. *PSIXOLOGIYA VA SOTSILOGIYA ILMIY JURNALI*, 2(4), 40-46.

3. Akbarovna, I. S. (2024). PSIXOLOGIK XIZMAT ASOSLARI. *PSIXOLOGIYA VA SOTSILOGIYA ILMIY JURNALI*, 2(4), 54-60.

4. Akbarovna, I. S. (2024). STAGES OF PSYCHOLOGICAL CONSULTATION. *PEDAGOG*, 7(4), 328-334.

5. Икромова, С. А. (2023). ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИММУНИТЕТА К ДЕСТРУКТИВНЫМ ИДЕЯМ У ПОДРОСТКОВ. *European research*, (3 (81)), 47-49.

6. Ikromova, S. (2024). PEDAGOGIK TEXNOLOGIYA SHAKLLARI VA MAZMUNI. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 918-924.

FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

7. Ikromova, S. (2024). FORMS AND CONTENT OF PEDAGOGICAL TECHNOLOGY. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 933-939.

8. Akbarovna, I. S. (2024). MASTERING THE BASICS OF PEDAGOGICAL SKILLS. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 882-887.

9. Akbarovna, I. S. (2024). PEDAGOGIK MAHORAT ASOSLARINI O'ZLASHTIRISH. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 888-893.

10. Akbarovna, I. S. (2024). THE IMPORTANCE OF FORMING MATHEMATICAL CONCEPTS. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 912-917.

11. Akbarovna, I. S. (2024). MATEMATIK TUSHUNCHALARNI SHAKLLANISHINING AHAMIYATI. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 900-905.

12. Икромова, С. А. (2024). ЭТАПЫ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ КОНСУЛЬТАЦИИ. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 875-881.

13. Akbarovna, I. S. (2024). PSIXOLOGIK MASLAHAT BOSQICHLARI. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 860-866.

14. Akbarovna, I. S. (2024, April). BOSHLANG'ICH SINFLARDA SINFDAN TASHQARI MASHG 'ULOTLAR. In *International conference on multidisciplinary science* (Vol. 2, No. 4, pp. 27-32).

15. Akbarovna, I. S. (2024, April). BOSHLANG'ICH TA'LIMDA TA'LIM MASALASI. In *International conference on multidisciplinary science* (Vol. 2, No. 4, pp. 21-26).

16. Ikromova, S. (2023). INTERPRETATION OF THE PSYCHOLOGICAL SAFETY FACTOR IN RELATION TO DESTRUCTIVE INFORMATION IN ADOLESCENTS. *Modern Science and Research*, 2(9), 390-394.

17. Ikromova, S. (2023). CONCEPT OF IDEOLOGY AND FORMATION OF IDEOLOGICAL IMMUNITY IN YOUTH STUDENTS. *Modern Science and Research*, 2(6), 1223-1226.

FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

18. Ikromova, S. (2023). FORMATION OF IDEOLOGICAL IMMUNITY TO DESTRUCTIVE INFORMATION IN TEENAGERS. *Modern Science and Research*, 2(5), 1009-1014.

19. Ikromova, S. A. (2022). MILLIY VA DINIY QADRIYATLARNING INSON TARBIYASIDAGI O'RNI. *Экономика и социум*, (12-2 (103)), 675-678.

20. Ikromova, S. A. (2023). SHAXS OG 'ISHGAN XULQINING KO 'RINISHLARI VA DESTRUKTIV AXBOROTLARNING KO 'RINISHLARI. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(10), 528-532.